

Przyczyny nierejestrowanej pracy w sektorze budowlanym Litwy

Wstęp

Mimo, że szara strefa występuje w każdej gospodarce świata, to relatywnie niewiele poświęca się jej uwagi. Warto pamiętać, iż rozmiar szarej strefy (liczony zazwyczaj w relacji do PKB) waha się w poszczególnych państwach od kilku do kilkudziesięciu procent. Szara strefa zmienia otoczenie biznesowe i warunki funkcjonowania podmiotów rynkowych. Przynajmniej z tych względów problem ten jest istotny i zasługuje na podjęcie badań, analiz¹.

Celem niniejszej pracy jest określenie przyczyn oraz powodów, dla których przedsiębiorcy i pracownicy decydują się na nierejestrowane zatrudnienia w branży budowlanej na Litwie. Do osiągnięcia celu wykorzystano metody ilościowe, statystyczne oraz analityczno – porównawcze.

1. Szara strefa

Szara strefa najczęściej definiowana jest jako rodzaj działalności, którą prowadzi się w sposób nieujawniany. Przyczyny nieujawniania są różnorodnej natury, natomiast istnienie rozumianej w ten sposób szarej strefy, zarówno dla jej uczestników, jak i dla całej gospodarki, ma konsekwencje pozytywne oraz negatywne². W ostatnich latach udział szarej strefy w gospodarce Litwy jest znaczny i stabilny, szacuje się, że w 2015 r. wyniosło 28.5% PKB³. Największy wpływ na rozmiar szarej strefy ma działalność gospodarcza prowadzona w sferze handlu, budownictwa oraz obsługi nieruchomości. Według szacunków szara gospodarka z tytułu pracy nierejestrowanej zwiększa wartość PKB o ok. 26%⁴. Do analizy badanej kwestii wzięto pod uwagę strukturę szarej strefy badanej przez Litewski

¹ A. Buszko et al.: *Przedsiębiorstwo w gospodarce szarej strefie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 7.

² *Zarządzanie wzrostem małych i średnich przedsiębiorstw w kontekście szarej strefy*, red. E. Stawasz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 5.

³ *Lietuvos šėšėlinė ekonomika*, red. V. Žukauskas, nr. 4, 2016, s. 7.

⁴ *Lietuvos šėšėlinė ekonomika*, red. V. Žukauskas, nr 3, 2014, s. 10.

Instytut Wolnego Rynku. Instytut dzieli szarą strefę na 5 segmentów: nierejestrowana praca oraz nieoficjalne wypłaty (w kopertach), przemysł paliw, alkoholu, papierosów i innych towarów akcyzowych, handel nielegalnymi towarami oraz usługami, sprzedaż towarów i usług bez płacenia podatków oraz ukrywanie działalności gospodarczej i inne nadużycia.

2. Definicja pracy niezarejestrowanej

Prowadzenie działalności gospodarczej to nieustanny proces decyzyjny, a każda z wybieranych opcji bezpośrednio lub pośrednio związana jest z pieniędzmi – finansami⁵.

Przedsiębiorstwa w ramach działań w obrębie szarej strefy realizują szereg zachowań skierowanych na obniżenie ich obciążeń podatkowych. Można je sklasyfikować w kilku obszarach: obrót handlowy, fikcyjne operacje handlowe, zatrudnienie pracowników, zewnętrzne finansowanie firmy, wykorzystanie materiałów i niematerialnych składników majątku innych podmiotów oraz pozarynkowych (rodzinnych) relacji pracowniczych⁶.

Szerokie spektrum zachowań „szaro-strefowych” wiąże się z obszarem zatrudnienia pracowników. W szczególności chodzi o:

- niewykazywanie całości (części) wynagrodzenia – „płaca w kopercie”,
- zatrudnienie na niepełny etat w stosunku do faktycznie przepracowanego czasu,
- zatrudnienie osoby bez umowy o pracę.
- W każdym z wymienionych przypadków działania skierowane są na obniżenie wydatków – składek na szeroko rozumiane ubezpieczenie społeczne oraz obciążeń podatkowych⁷.

Zjawiskiem zbliżonym do powyższych jest podejmowanie przez pracodawców działań, wykorzystujących samozatrudnienie (najczęściej dotychczasowych) pracowników. Samozatrudnienie polega na świadczeniu pracy, która powinna być regulowana przez umowę o pracę, ale pod względem prawnym świadczona jest przez osobę samozatrudnioną. W tym przypadku stosuje się tu umowę pomiędzy dwoma podmiotami gospodarczymi, co przynosi pewne oszczędności podmiotowi zlecającemu⁸, ale jest sprzeczne z Kodeksem Pracy.

Konieczność wypłacania wynagrodzeń nieformalnych, wynika z zakupów w cyklu sprzedaży nieewidencjonowanej. Jednym z zakupów niefakturowanych jest zakup kapitału ludzkiego. Ta forma zakupu siły roboczej wymaga stworzenia

⁵ Ibidem, s. 9.

⁶ *Zarządzanie wzrostem małych...*, s. 18.

⁷ Ibidem, s. 20.

⁸ Ibidem, s. 20.

zupełnie innego rodzaju solidarności między kupującym a sprzedającym, niż istnieje to w przypadku zakupów niefakturowanych rzeczy lub świadczeń. Wiąże się też ze znacznie większym ryzykiem.

Pracownicy sprzedający swoją pracę w sposób nieformalny (nieobjęty umowami o pracę, o dzieło lub zlecenie) są partnerami znacznie mniej pewnymi niż kontrahenci uczestniczący w typowych formalnych transakcjach kupna-sprzedaży pracy.

3. Sektor budowlany Litwy

Sektor budowlany to część gospodarki krajowej, w której różne zasoby są przetwarzane na wybudowaną lub w inny sposób stworzoną infrastrukturę. Obejmuje on proces, w którym infrastruktura jest planowana, projektowana, budowana, zmieniana, naprawiana i usuwana. Jedną z najważniejszych części litewskiej gospodarki jest sektor budowlany, który w latach 2007–2013 tworzył od 6 do 10% PKB i zatrudniał od 7 do 12% ogólnej liczby osób zatrudnionych⁹. Pracuje w nim około 93 tys., czyli 7.1% wszystkich zatrudnionych na rynku pracy Litwy. W 2015 r. liczba przedsiębiorstw sektora wynosiła 6948¹⁰. W zeszłym roku wg danych Departamentu Statystyki Litwy pracownicy firm budowlanych wykonali prace w wysokości ponad 2,5 mld EUR.

Litewski sektor budowlany cechuje się różnymi problemami strukturalnymi – brakuje wykwalifikowanych pracowników, młodych ludzi nie zachęcają dane warunki pracy i brak możliwości wdrażania innowacji. Starzenie się siły roboczej, możliwość wystąpienia korupcji, niski poziom współpracy sektora nauki, edukacji i biznesu, brak skutecznej komercjalizacji środowiska naukowego, to kolejne problemy przyczyniające się do „rozkwitu“ pracy niezarejestrowanej¹¹.

Państwowa Inspekcja Pracy ustaliła udział nierejestrowanych pracowników wg sektora działalności gospodarczej, który został przedstawiony w tabeli 1. W 2007 r. udział nierejestrowanego zatrudnienia w sektorze budowlanym wyniósł aż 43% wszystkich pracujących niezgodnie z prawem – silny wpływ ku temu miała przed kryzysem gospodarczym zwiększona skala budowy. W trakcie kryzysu gospodarczego w latach 2009-2012 udział osób pracujących bez prawomocnej umowy w sektorze budowlanym wahał się między 30–35% wszystkich nierejestrowanych pracowników, a gdy w 2013 r. rynek nieruchomości ustabilizował się, liczba nierejestrowanych pracowników wzrosła aż do 50%.

⁹ Ustawa z dnia 10 listopada 2015 r. Rozwój litewskiego sektora budowlanego w latach 2015–2020 (Dz. U. z 2015 r. Nr D1-817).

¹⁰ 2015 m. mažų ir vidutinių įmonių skaičius Lietuvoje išaugo 12%, www.debifo.lt/2015-mazu-ir-vidutiniu-imoniu-skaicius-lietuvoje-isaugo-12-proc [dostęp: 15.11.2016].

¹¹ *Statybų sektoriaus ir šio sektoriaus įmonių tvaraus konkurencingumo strategija*, COM(2012) 433 final, www.eesc.europa.eu [dostęp: 17.11.2017].

Tabela 1. Udział niezarejestrowanych pracowników wg sektora działalności gospodarczej w okresie 2005–2015, (w %)

Lata	Budownictwo	Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	Hotele i restauracje	Handel hurtowy i detaliczny	Inna działalność usługowa: komunalna, socjalna i indywidualna	Inne sektory działalności
2005	39,13	9,87	5,53	7,60	5,67	32,41
2006	32,11	9,37	5,03	6,17	4,00	43,32
2007	43,41	10,61	6,30	4,08	3,73	31,87
2008	36,88	14,48	8,05	9,90	9,78	20,92
2009	34,38	9,59	6,16	9,59	3,56	36,72
2010	30,33	14,87	7,14	8,78	3,04	35,83
2011	32,04	14,76	6,75	10,20	6,36	29,90
2012	35,85	12,28	5,73	10,53	12,46	23,16
2013	49,93	10,99	4,62	5,95	8,54	19,97
2014	51,43	11,48	6,16	6,30	7,21	17,42
2015	45,30	10,60	5,18	5,18	7,02	26,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Państwowej Inspekcji Pracy przy Ministerstwie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, *Šešėlinė ekonomika. Pokyčiai per dešimtmetį. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija* 2016, www.vdi.lt/PdfUploads/SeselinEkonomika2016.pdf, s. 14 [dostęp: 03.10.2016].

Odmienna tendencja występuje w sektorze handlu hurtowym i detalicznym: między 2009–2012 r. osób pracujących bez rejestrowania pracy było ok. 10%, a od 2013 r. udział ten spadał (w 2015 r. stanowił tylko 5%). Podobne tendencje cechują sektor hotelarski i restauracji.

W 2010 r. znacząco spadła liczba wolnych miejsc pracy, wzrosła emigracja (z kraju wyjechało ponad 83 tys. osób¹²), a liczba osób zidentyfikowanych jako nierejestrowani pracownicy była stosunkowo niewielka. Instytucje nadzorcze odpowiednio ocenili skutki kryzysu gospodarczego – wzrost bezrobocia, wzajemne zainteresowanie pracodawców i osób poszukujących pracy nierejestrowanym zatrudnieniem, wzrost zasiłków dla bezrobotnych, socjalnych, itp., które przyczyniają się do nierejestrowanej pracy – wzmacniając kontrolę nierejestrowanej pracy i wzrost wykrywalności nierejestrowanych pracujących osób.

Większość nielegalnie zatrudnionych cudzoziemców w latach 2014–2015 ustalono w następujących sektorach gospodarki: rybołówstwie, budownictwie, zakwaterowaniu i usługach gastronomicznych¹³.

¹² Departament Statystyki Litwy, www.stat.gov.lt [dostęp: 19.11.2016].

¹³ *Šešėlinė ekonomika. Pokyčiai per dešimtmetį*, LR Vyriausybės kanceliarija 2016. www.vdi.lt/PdfUploads/SeselinEkonomika2016.pdf, s. 84 [dostęp: 20.11.2016].

4. Przyczyny występowania nielegalnej pracy

W budownictwie wykrywana jest największa liczba nierejestrowanych pracowników. Główną przyczyną tego są czynniki ekonomiczne – obecnie dużo się buduje, dlatego wielu pracowników zaangażowanych jest w sektor budowlany.

Skomplikowane i kosztowne zatrudnienie pracowników stwarzają przychylne warunki dla niezadeklarowanych układów pracy (np. w przypadku zwolnienia robotnika z pracy po przepracowaniu roku przedsiębiorca musi wypłacić średnie miesięczne wynagrodzenie, stawka wzrasta w raz z przepracowanymi latami w danej firmie np. po 20 latach wypłaca się 6-miesięczne wynagrodzenie). Jest to szczególnie istotne w dobie zmieniających się warunków gospodarczych, gdy umowa o pracę z nadmiernymi wymaganiami może być łatwo zastąpiona nierejestrowaną pracą¹⁴.

Chociaż wydawałoby się, że płace oraz stawki podatkowe na Litwie są racjonalne, to faktyczne obciążenie podatkowe w kraju jest wyższe niż średnie w UE. Wysokie koszty pracy pozostawiają bardzo niski zysk netto dla pracowników, a tym samym zachęcają do uczestniczenia na rynku nierejestrowanej pracy.

Jeżeli brać pod uwagę podatek od dochodów osobistych, z 15% stawką Litwa może prezentować się, jako kraj z najniższym opodatkowaniem dochodów w UE. Jednak istnieją też ukryte koszty pracy, które pracodawca i pracownik muszą zapłacić. Pracownik dodatkowo do Sodry płaci 6% obowiązkowej składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz 3% emerytalnego ubezpieczenia społecznego. Obowiązkiem pracodawcy jest zapłacenie 30,98% składek na ubezpieczenie społeczne oraz podatku w wymiarze 0,2% do Funduszu Gwarancyjnego¹⁵. Na Litwie opodatkowanie siły roboczej przez kilka lat nie ulega zmianie i osiąga około 40%¹⁶.

Koszt jednej godziny pracy w budownictwie w I kwartale 2016 r. wyniósł 6,64 EUR (porównując do I kwartału 2015 r. koszt wzrósł o 1,2%) w porównaniu do największego kosztu za działalność w usługach finansowych i ubezpieczenia 13,33 EUR, najmniejszy 4,3 euro za działalność w usługach hotelarskich i gastronomicznych¹⁷.

W przypadku wykonywania dużych projektów, często pilnie jest potrzebna dodatkowa siła robocza, więc firma zatrudnia pracowników nie tworząc umów

¹⁴ *Shadow Economies in Baltic Sea Region 2015*, red. V. Žukauskas, Wydawnictwo Lietuvos laisvosios rinkos institutas, Wilno 2015, s. 46.

¹⁵ *Pagrindinių mokesčių tarifai*, www.verslietuva.lt/lt/pagrindiniu-mokesciu-tarifai [dostęp: 5.10.2016].

¹⁶ *Atlyginimai – lietuviški, o mokesčiai – vakarietiški*, www.pwc.com/lt/lt/press-rm/articles/straipsnis-15-08-29.html [dostęp: 20.11.2016].

¹⁷ *Kiek kainuoja darbo valanda skirtinguose sektoriuose*, www.vz.lt/verslo-aplinka/2016/06/12/kiem-kainuoja-darbo-valanda-skirtinguose-sektoriuose [dostęp: 23.11.2016].

o pracę. Nie płacą im oficjalnego wynagrodzenia lub płacą minimalne, a resztę, nieopodatkowaną część, wypłacają w „kopertach”¹⁸.

Jedną z głównych przyczyn, dlaczego mieszkańcy podejmują decyzję o nierejestracji pracy czy działalności, są niskie zarobki. Ludzie mają skłonność do zwiększania swoich dochodów poprzez uniknięcie zarejestrowania pracy lub płacy w „kopercie”. Podjętą decyzję świadomie, wiedzą, jakie mogą być tego skutki – utrata opieki społecznej, zasiłku bezrobotnego, nałożenie grzywny na pracodawcę jak i pracownika w wysokości od 868 do 2896 EUR (w przypadku pracodawcy za każdą nierejestrowaną pracującą osobę)¹⁹. Kolejną przyczyną jest wsparcie/pomoc państwa – zasiłki dla bezrobotnych (na Giełdzie Pracy w 2015 r. bezrobotnych w sektorze budownictwem zarejestrowano 15 446 osób – 9.5% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych²⁰, a największa kwota zasiłku dla bezrobotnych od 1 stycznia 2016 r. wyniosła 311,5 EUR²¹, kiedy minimalna płaca od lipca liczy 380 EUR brutto), zasiłki socjalne – mają wpływ przy podejmowaniu decyzji, pracować, czy też nie, a także, mogą przyczynić się do promocji nierejestrowanej pracy. Gdy zasiłek otrzymany od państwa jest zbliżony do wynagrodzenia za pracę (średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze budowlanym w 2015 r. wynosiło 682 EUR²²), motywacja pracownika maleje, ponieważ rejestrując zatrudnienie traci on wsparcie państwa lub jest ono odpowiednio mniejsze. Staje się to zachętą ukrywania oficjalnych dochodów oraz otrzymywanie środków pieniężnych z obu źródeł. Dotyczy to robotników o niskich kwalifikacjach, pracujących za minimalne wynagrodzenie w sektorze budowlanym.

Inną przyczyną pracy niezgodnie z prawem są zobowiązania finansowe mieszkańców. Najczęstsze zobowiązania, które są unikane, stanowią: alimenty, grzywny oraz wiarygodności instytucji kredytowych. Mieszkańcy, unikając spełnienia swoich zobowiązań finansowych, najczęściej unikają otrzymania dochodu w sposób zgodny z prawem, dlatego pracują, nie rejestrując zatrudnienia czy działalności, sami inicjują wypłatę płac w „kopercie”.

Ponadto, sektor ten boryka się z deficytem siły roboczej, co jest następstwem starzejącego się społeczeństwa oraz słabego wizerunku zawodu i sektora u młodzieży. Młode osoby nie widzą perspektywy w tym zawodzie i nie podejmują

¹⁸ *Atvirkštinio pridėtinės vertės mokesčio taikymo perspektyvos Lietuvos statybų sektoriuj*, www.lntpa.lt/atvirkstinio-pridetines-vertes-mokescio-taikymo-perspektyvos-lietuvos-statybu-sektoriuje [dostęp: 15.10.2016].

¹⁹ Ustawa z dnia 1 lipca 2015 r. – Umowa pracy, Kodeks Naruszeń Praw Administracyjnych Republiki Litewskiej nr XII-1236, art. 413.

²⁰ *Darbo rinka skaičias 2015*, www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Documents/Darbo%20rinka%20skaiciais%202015.pdf, s. 26–28 [dostęp: 23.11.2016].

²¹ *Bedarbio pašalpos (nedarbo išmokos) skaičiuoklė*, www.finansistas.net/bedarbio-pasalpos-skaiciuokle.html [dostęp: 07.11.2016].

²² *Darbo užmokestis šalyje*, www.osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=3958557 [dostęp: 26.09.2016].

studiów w tym kierunku²³. Część specjalistów o wysokich kwalifikacjach emigruje z powodu wyższych wynagrodzeń i lepszych warunków socjalnych do krajów skandynawskich i Niemiec. Natomiast litewscy pracodawcy z powodu biurokracji oraz innych niedogodnych warunków, decydują się na zatrudnienie niezarejestrowane, korzystając dodatkowo z tego, że do wykonania części prac związanych z budowlą, nie potrzebuje się robotników o wysokich kwalifikacjach, lecz wyłącznie siły fizycznej.

5. Przyszłość Litwy ze względu na nierejestrowaną pracę

Zakładając, że rząd Litwy w najbliższej przyszłości nie wdroży efektywnych rozwiązań, które zachęcą pracowników i pracodawców do zawierania umów zgodnych z prawem, liczba nierejestrowanych pracowników w sektorze budowlanym będzie rosła. Jest to zasadniczy czynnik, mający wpływ na wysokość kosztów pracy przy zatrudnieniu pracownika, zwłaszcza, gdy praca nie wymaga wysokich kwalifikacji. Często, ze względu na bariery administracyjne, zatrudnienie nierejestrowane to jedyny sposób na szybkie wykonanie pracy przez pozyskanego na krótki okres pracownika. Po wstąpieniu Litwy do strefy euro minimalne wynagrodzenie co pół roku wzrasta: 01.01.2015 – 300 EUR, 01.07.2015 – 325 EUR, 01.01.2016 – 350 EUR, 01.07.2016 – 380 EUR. Pracodawcy będą skłonni do unikania rejestracji pracownika, dlatego że nie nadążają ze wzrostem minimalnej płacy. Fikcyjnie zmniejszają liczbę godzin pracy, aby nie płacić pełnego minimalnego wynagrodzenia i kompensują dodatkowo przepracowane godziny płacą w „kopercie”.

Z punktu widzenia pracownika, jeżeli w dalszym ciągu będzie wzrastało tylko wynagrodzenie minimalne i nie będzie wzrastała płaca dla pracowników o wyższych kwalifikacjach, to część zatrudnionych może zrezygnować z pracy zgodnie z prawem. Praca nierejestrowana stanowi źródło dochodu, którego brak zwiększałby zagrożenie ubóstwem pracującego i jego rodziny. Jest bowiem oczywiste, że w obecnym systemie prawnym pewne grupy osób wykonujące pracę nierejestrowaną nie mają żadnych ekonomicznych możliwości jej zarejestrowania (samo zatrudnienia – posiadanie licencji handlowej) ze względu na wysokie koszty „wejścia”, spowodowane przede wszystkim minimalnym poziomem obowiązkowej składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe. Ukrycie dochodów stwarza wielu pracownikom szansę na dostęp do świadczeń socjalnych, których przyznanie jest uzależnione od dochodów. Dla niektórych osób brak rejestrowanych dochodów pozwala unikać spłaty zobowiązań komorniczych, a tym samym zwiększyć kwotę będącą w ich dyspozycji.

²³ *Užimtumą didina augantys statybos darbdavių pasiūlymai darbui*, www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/.../informacijaapie_susitikimainternetui1.do [dostęp: 14.11.2016].

Obecnie Rząd Republiki Litewskiej rozważa wniesienie zmian do Kodeksu Pracy, aby stał się bardziej elastyczny. Zmiany napotykają duży sprzeciw ze strony związków zawodowych, ponieważ przynoszą większe korzyści dla pracodawców i nie są przychylnie dla robotników. Zbliżające się zmiany mogą zniechęcić pracujących według prawa na pracę zgodnie z Kodeksem i równocześnie zachęcić kolejne osoby do pracy nierejestrowanej.

Podsumowanie

Problem szarej strefy i nierejestrowanej pracy jest istotny oraz zasługuje na podjęcie analiz i badań. Największy wpływ na wielkość szarej strefy ma działalność gospodarcza prowadzona głównie w sferach handlu, budownictwa oraz obsługi nieruchomości. Jedną z największych części gospodarki Litwy zajmuje sektor budowlany, który ma największy udział nierejestrowanych pracujących osób. Wśród głównych przyczyn są niskie zarobki i surowe przepisy zatrudnienia.

Bibliografia

- 2015 m. mažų ir vidutinių įmonių skaičius Lietuvoje išaugo 12%, www.debifo.lt/2015-mazu-ir-vidutiniu-imoniu-skaicius-lietuvoje-isaugo-12-proc.
- Atlyginimai – lietuviški, o mokesčiai – vakarietiški, www.pwc.com/lt/lt/press-rm/articles/straipsnis-15-08-29.html.
- Atvirkštinio pridėtinės vertės mokesčio taikymo perspektyvos Lietuvos statybu sektoriuje, www.lntpa.lt/atvirkstinio-pridetines-vertes-mokescio-taikymo-perspektyvos-lietuvos-statybu-sektoriuje.
- Bedarbio pašalpos (nedarbo išmokos) skaičiuoklė, www.finansistas.net/bedarbio-pasalpos-skaiciuokle.html.
- Buszko A. etalii: *Przedsiębiorstwo w gospodarczej szarej strefie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015.
- Darbo rinka skaičiai 2015, www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Documents/Darbo%20rinka%20skaiciais%202015.pdf.
- Darbo rinka skaičiai 2015, www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Documents/Darbo%20rinka%20skaiciais%202015.pdf.
- Darbo užmokestis šalyje, www.osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=3958557. Departament Statystyki Litwy, www.stat.gov.lt.
- Kiek kainuoja darbo valanda skirtinguose sektoriuose, www.vz.lt/verslo-aplinka/2016/06/12/kiem-kainuoja-darbo-valanda-skirtinguose-sektoriuose.
- Lietuvos šešėlinė ekonomika, red. Žukauskas V., nr 3, 2014.
- Lietuvos šešėlinė ekonomika, red. Žukauskas V., nr 4, 2016.
- Pagrindinių mokesčių tarifai, www.verslilietuva.lt/lt/pagrindiniu-mokesciu-tarifai.
- Shadow Economies in Baltic Sea Region 2015, red. V. Žukauskas, Wydawnictwo Lietuvos laisvosios rinkos institutas, Wilno 2015.

- Statybų sektorius ir šio sektoriaus įmonių tvaraus konkurencingumo strategija*, COM(2012) 433 final, www.eesc.europa.eu.
- Šešėlinė ekonomika. Pokyčiai per dešimtmetį* [online], Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija 2016, www.vdi.lt/PdfUploads/SeselinEkonomika2016.pdf.
- Šešėlinė ekonomika. Pokyčiai per dešimtmetį. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija* 2016, www.vdi.lt/PdfUploads/SeselinEkonomika2016.pdf.
- Ustawa z dnia 1 lipca 2015 r. – Umowa pracy, Kodeks Naruszeń Praw Administracyjnych Republiki Litewskiej nr XII-1236, art. 413.
- Ustawa z dnia 10 listopada 2015 r. – Rozwój litewskiego sektora budowlanego w latach 2015–2020 (Dz. U. z 2015 r. Nr D1-817).
- Užimtumą didina augantys statybos darbdavių pasiūlymai darbui*, www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/.../informacijaapie_susitikimainternetui1.do.
- Zarządzanie wzrostem małych i średnich przedsiębiorstw w kontekście szarej strefy*, red. E. Stawasz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008.

Streszczenie

Niniejsza praca służy zwróceniu uwagi czytelnika na istotną część, która tworzy szarą strefę – nierejestrowana praca. Problem, na który państwo litewskie nadal nie może znaleźć rozwiązania. Autorka skupia się na zdefiniowaniu nierejestrowanej pracy, scharakteryzowaniu sektora budowlanego Litwy oraz określeniu sektorów gospodarczych, które mają największy udział nierejestrowanych osób pracujących. Największa uwaga jest poświęcona przyczynom nierejestrowanej pracy w branży budowlanej na Litwie. Pod koniec jest opisana przyszłość dotycząca wzrastającej liczby osób nierejestrowanych, jeżeli rząd nie znajdzie sposobu efektywnego zwalczania istniejącego problemu.

Słowa kluczowe: szara strefa, nielegalna praca, budownictwo

CAUSES OF UNREGISTERED EMPLOYMENT IN THE CONSTRUCTION SECTOR OF LITHUANIA

Summary

This work serves to draw attention to a significant part that creates the informal economy – unregistered employment. The problem, to which Lithuanian government still cannot find a solution. Firstly, the author focuses on defining undeclared work, characterization of the Lithuanian construction sector and identification economic sectors, which have the largest share of people with unregistered employment. Then the greatest attention is devoted to the causes of undeclared work in the construction sector in Lithuania. At the end future of the rising number of people working without registering employment is presented, if the government cannot find an effective way to combat existing problems.